

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter på
Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.N16 Løgstør
Bredning, Vejlerne og Bulbjerg

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021 i Natura
2000-område nr. N16 Løgstør Bredning,
Vejlerne og Bulbjerg.

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Udsigt fra Bulbjerg, Cornelia Maj Christensen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

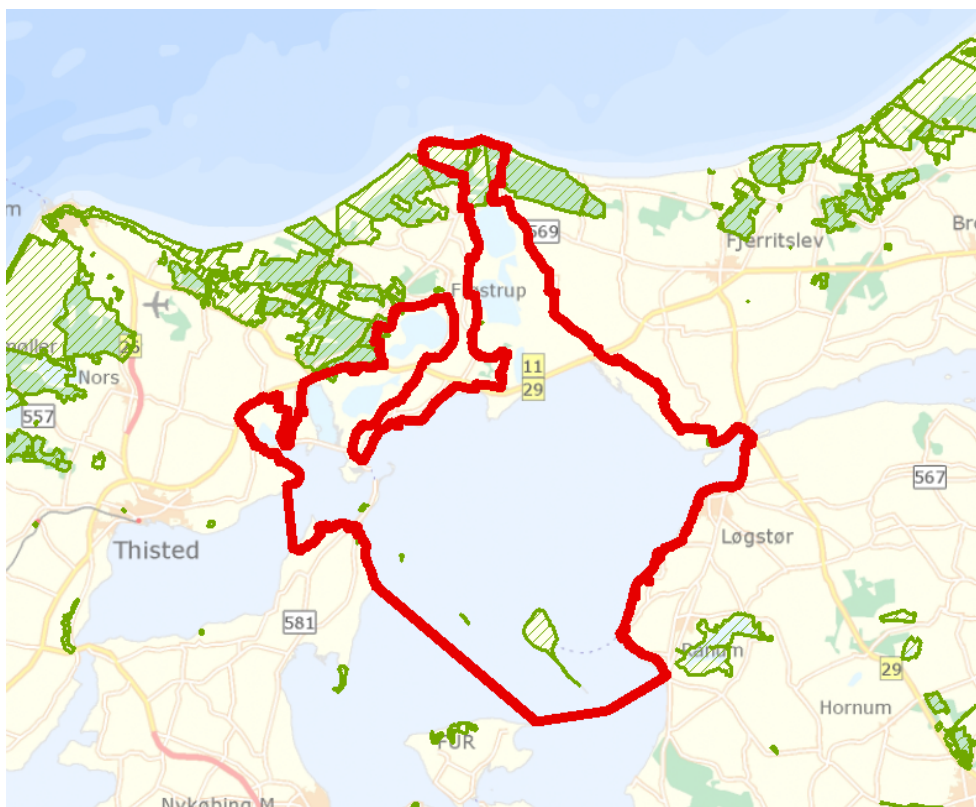
ISBN nr.

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område nr.N16 *Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 1.492 ha.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til driftsplanen og det tilhørende Naturplejeark, som kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

På baggrund af nærværende plejeplan opdateres Naturplejemarket, der er et bilag til enhedens driftsplanlægning, hvor de specifikke plejetiltag vil være beskrevet på lokalitetsniveau, med bl.a. angivelse af naturtilstand, plejemål, plejetiltag, udløb og prioritering (tidsfølge).

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Området består af store arealer i den centrale Limfjord samt Vejlerne og Bulbjerg mod nord. De marine dele består mod syd af Livø Bredning med øerne Blinderøn og Livø. Her findes reservater, hvor en betydelig del af Limfjordens sæler holder til. Livø (ca. 320 ha) rummer næsten alle danske landskabsformer og mange naturtyper er repræsenteret på et beskedent område – stejle kystskrænter, hede, overdrev, mose, nåleskov og løvskov og længst mod øst den lange og smalle odde, Livø Tap. En stor del af løvskoven på Livø er fin gammel naturskov med stilkege-krat, og stadig med tydelige tegn på en meget lang periode med stævningsdrift. Mod nord er Løgstør Bredning med det store lavvandede område Løgstør grunde, som er gennemskåret af en menneskeskabt sejlrende. Mod nordvest giver det smalle og dybe løb Feggesund forbindelse mod Thisted Bredning. Langs kysten af Himmerland rejser stejle kalkskrænter sig, som rummer fine kalkoverdrev. Mellem Aggersund og Vejlerne findes en dynamisk strandengskyst.

Vejlerne består af ca. 6000 ha vådområde, der er opstået efter en mislykket landindvinding i 1800'tallet. Vejlerne fremstår i dag som brak- og ferskvandsområder med store fersk- og brakvandssøer, vidstrakte enge og vel nok landets største rørskove. Nord for Vejlerne findes kalkknuden Bulbjerg, der rummer landets eneste naturlige fuglefjeld. Omkring Bulbjerg findes et stort, sammenhængende klitlandskab.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Inden for området ejer Naturstyrelsen Lild Klit, som er sandoverføgen hævet havbund samt Bulbjerg og Troldesting, som er kalkstensklippe, delvis dækket af moræneaflejringer fra istiden og senere af flyvesand. En del af området er tilplantet omkring 1900 for at dæmpe sandflugten og udgør en del af Vester Thorup Klitplantage. Naturstyrelsen ejer endvidere øerne i Limfjorden - Livø, Ejerslev Røn, Blinde Røn. Ejerslev og Blinde Røn er små ubeboede øer.

Livø er præget af Limfjordens nedbrydning af de stejle vestvendte kystskrænter. Langs østsiden ligger den gamle kystskrænt bag et marint forland. Øens sydlige, lave del har moræneler i overfladen, mens øen i øvrigt overvejende er opbygget af sand og grus.

Natura 2000-området har et areal på 44.786 ha, hvoraf ca. 70 % udgøres af hav og ca 1.492 ha er statsjetej. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H16 og Fuglebeskyttelsesområderne nr. F8, F12, F13, F19 og F20.

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6230	Surt overdrev	74,0
6410	Tidvis våd eng	2,3
7230	Rigkær	1,4
6210	Kalkoverdrev	1,6
2130	Grå/grøn klit	124,5
2140	Klithede	450,9
2190	Klitlavning	32,9
5130	Enekrat	2,9
4030	Tør hede	16,7
1230	Kystklint/klippe	36,4
2170	Grårisklit	11,6
2160	Havtornklit	8,8
2110	Forklit	2,9
I alt		766,9

Desuden er der i udpegningsgrundlaget følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Damflagermus (H16)
- Almindelig ryle (Y) (F8)
- Plettet rørvagtel (Y) (F13)
- Brushane (Y) (F13)
- Sortterne (Y) (F13)
- Kortnæbbet gås (T) (F8)
- Lysbuget knortegås (T) (F12)
- Pibesvane (T) (F13)
- Sædgås (T) (F13)
- Grågås (T) (F13)
- Krikand (T) (F13)
- Sangsvane (T) (F13)
- Kortnæbbet gås (F19)
- Pibeand (T) (F13)

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 37 plejetiltag hvilket omfattede konvertering af skov til lysåbent natur, rydning af læhegn og vedligeholdende pleje med fjernelse af nåleopvækst.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Table b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser	37	Andel (% af total antal indsatser)	134 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser	0	Andel (% af total antal indsatser)	0 ha	0 %

Generelle bemærkninger og erfaringer ift. 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

I området er ovennævnte plejetiltag gennemført, til sikring af den sammenhængende lysåbne natur og plejemålene vurderes at være nået. Alle habitatnaturtyperne i udpegningsgrundlaget vurderes overordnet at have haft gavn af plejen der har medvirket positivt i forhold til målet om at sikre en gunstig bevaringsstatus.

- Der er konverteret skov til lysåbent natur
- Der er sket vedligeholdende pleje ved fjernelse af nåletræsopvækst
- Der er ryddet læhegn
- Der er sket en udvidelse af hegning ved Vandetvej

Konkrete erfaringer

- Der er tiltagende forekomster med gyvel, udløst ved rydning af skovpartier omkring Bulbjerg skrænten
- Rydning af skrænten var en vanskelig og dyr proces og denne skal løbende ryddes for opvækst
- På Livø har det efter forsøg med kreaturgræsning på dele af de vestlige kystskrænter vist sig, at det giver øget risiko for yderligere erosion, og græsningen herude er derfor indstillet. Naturplejen udføres efter behov i stedet for ved slåning.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal
- Lysåbne habitatnaturtyper med planlagt indsats
- Lysåbne habitatnaturtyper uden planlagt indsats

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkrete følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af primært naturtypen rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne grå/grøn klit, klithede, havtornklit, tør hede og surt overdrev med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og Naturstyrelsen skal være særlig opmærksomme på naturtyperne strandeng, kalkoverdrev, surt overdrev, kildevæld, elle- og askeskov samt arten damflagermus, ynglefuglene almindelig ryle, dværgmåge, plettet rørvagtel, brushane, sortterne og trækfuglene kortnæbbet gås, lysbuget knortegås, pibesvane, skovsædgås, grågåse, krikand, pomeransfugl, sangsvane, og pipeand, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. I naturplejemarket der ligger som bilag til driftsplanen fremgår Naturstyrelsens vurdering af plejebehovet for de løbende samt enkeltstående plejetiltag, herunder med en angivelse af lokaliteten, en prioritering af tidsfølgen på plejetiltagene, naturtilstanden og plejebehovet.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning og regulering af prædatorer, jf. nedenstående skema.

Endvidere er der afbrændinger af hede arealer, med års mellemrum.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af rydning af bevoksning hvert 5. år på alle Naturstyrelsens arealer og arealer understøttelse af naturlig hydrologi hvor de naturgivne forhold giver mulighed for det. Der iværksættes en rydning af bevoksning nordøst for Bulbjerg, som udvidelse af de lysåbne naturtyper med henblik på at udvikle mere af naturtypen klithede og klitlavninger.

Der sker en indsats med henblik på begrænsning af problematisk færdsel ved Bulbjerg, Vejlerne og på øerne i Nissum Bredning af hensyn til de ynglende fugle.

Derudover iværksættes der en ekstra indsats for bekæmpelse af den invasive art Rynket rose, på de arealer hvor den udgør mere end 10 % og andre problemarter, såsom gyvel og tornblad.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Naturtypebevarende pleje	1,6
	2140	Klithede	Sikring af naturtypen	31,8
			Naturtypebevarende pleje	380,1
			Forbedring af hydrologi	145,5
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	5,1
			Naturtypebevarende pleje	122,3
			Forbedring af hydrologi	38,8
			Naturlig dynamik	0,3
	2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	4,5
			Naturtypebevarende pleje	6,8
	2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	4,9
			Naturtypebevarende pleje	4,2
	2110	Forklit	Naturtypebevarende pleje	2,9
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	2,0
			Naturtypebevarende pleje	28,0
			Forbedring af hydrologi	9,7
	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	35,2
			Naturtypebevarende pleje	1,1
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3
			Naturlig dynamik	1,2
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	9,5
			Naturtypebevarende pleje	16,7
			Forbedring af hydrologi	7,2
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	30,6
			Naturtypebevarende pleje	68,5
			Forbedring af hydrologi	40,6
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	0,6
			Naturtypebevarende pleje	0,6
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	1,9
			Naturtypebevarende pleje	1,9

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,6
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,6
	2140	Klithede	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	41,0
				Nyt	45,0
			Rydning af opvækst	Eksisterende	408,6
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	51,5
				Nyt	22,6
			Afbrænding	Eksisterende	259,6
			Græsning	Eksisterende	74,0
	2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	2,9
				Nyt	29,5
			Rydning af opvækst	Eksisterende	118,9
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	8,7
			Afbrænding	Eksisterende	46,8
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,9
			Græsning	Eksisterende	21,6
	2170	Grårisklit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	11,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	2,2
			Afbrænding	Eksisterende	5,1
	2160	Havtornklit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	2,9
				Nyt	1,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	6,9
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	1,6
			Afbrænding	Eksisterende	1,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,7
			Græsning	Eksisterende	0,8
	2110	Forklit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,2
	2190	Klitlavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	24,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,4
			Afbrænding	Eksisterende	11,7
			Græsning	Eksisterende	1,3
	1230	Kystklint/klippe	Rydning af opvækst	Eksisterende	1,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	34,2

			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	1,1
	7230	Rigkær	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,2
			Græsning	Eksisterende	0,3
	4030	Tør hede	Græsning	Eksisterende	16,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,1
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	68,2
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	3,0
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Eksisterende	0,6
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	1,9

I tabel f er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "nye tiltag": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	1,6
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	1,6
	2140	Klithede	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,9
				Nyt	32,3
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	145,5
			Hegning	Eksisterende	57,0
	2130	Grå/grøn klit	Rydning af bevoksning	Nyt	10,8
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	38,8
			Hegning	Eksisterende	17,5
	2170	Grårisklit	Rydning af bevoksning	Nyt	4,0
	2160	Havtornklit	Rydning af bevoksning	Nyt	1,6
	2190	Klitlavning	Rydning af bevoksning	Nyt	5,4
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	9,7
	1230	Kystklint/klippe	Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	1,1
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	1,1

I tabel g er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "nye tiltag": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig indsats. Disse artsplejetiltag fremgår af tabel h og i.

Tabel h: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1318	Damflagermus	Sikring af artens levested	1
A037	Pibesvane	Sikring af artens levested	1
A038	Sangsvane	Sikring af artens levested	1
A039	Skovsædgås	Sikring af artens levested	1
A040	Kortnæbbet Gås	Sikring af artens levested	1
A043	Grågås	Sikring af artens levested	1
A047	Lysbuget Knortegås	Sikring af artens levested	1
A050	Pibeand	Sikring af artens levested	1
A149	Almindelig Ryle	Sikring af artens levested	1
A151	Brushane	Sikring af artens levested	1
A197	Sortterne	Sikring af artens levested	1

Tabel i: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatsstype	Total
1318	Damflagermus	Sikring af opholdssteder i bygninger	1
A037	Pibesvane	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
		Græsning	1
A038	Sangsvane	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Græsning	1
A039	Skovsædgås	Færdselsregulering ved skiltning	1
A040	Kortnæbbet Gås	Færdselsregulering ved skiltning	1
A043	Grågås	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
A047	Lysbuget Knortegås	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
		Græsning	1
A050	Pibeand	Færdselsregulering ved skiltning	1
A149	Almindelig Ryle	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
A151	Brushane	Begrænsning af prædation	1

A197	Sortterne	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1

I tabel i er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede forekommer som led i den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye tiltag": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Når der i tabel I står "Ingen tiltag i perioden af hensyn til art alene", betyder det, at Naturstyrelsen ikke planlægger yderligere indsats for denne art end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur skal udvikle sig til naturtyper på sigt, og udvalgte arealer med eksisterende naturtyper skal blive til andre naturtyper end dem, der forekommer i dag. Tabellerne j og k viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udvikling på lang sigt.

Tabel j: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 2140 Klithede	11 ha

Tabel k: Planlagte konverteringer til anden naturtype

Konvertering af naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
2140	Klithede	11 ha

For naturtypen klithede er der på sigt tale om en nettoforøgelse på 11 ha øst for Bulbjerg, mens der er en tilsvarende nettoreduktion på samme areal, med fyrretræer.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de

udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

- De kortlagte levesteder for arterne almindelig ryle, brushane, dværgmåge, rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel og sortterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- De kortlagte levesteder for arten klyde inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 260 par klyder er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Af de kortlagte levesteder arten havterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 260 par havtner er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- De kortlagte levesteder for arterne dværgterne og fjordterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne trane, hvid stork og engsnarre som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
- Natura 2000-området skal bidrage til at sikre levesteder for en levedygtig bestand på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne grågås, kortnæbbet gås, krikand, pibeand og sangsvane som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 10.440 grågæs, 24.290 kortnæbbede gæs, 11.000 krikænder, 8200 pibeænder og 1890 sangsvaner.
- Natura 2000-området, skal bidrage til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne lysbuget knortegås, hvinand, toppet skallesluger, pibesvane, sædgås, blå kærhøg, vandrefalk, trane, pomeransfugl, skestork, fiskeørn, klyde og hjejle som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering. Der henvises til DCE's notat fra februar 2016: "Tilvejebringelse af måltal for dykænder i seks danske Fuglebeskyttelsesområder", hvor der i dette område er fastsat måltal for hvinand, beregnet til 1700 individer. Notatet kan ses her: www.naturstyrelsen.dk/natura2000/faq

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område nr.N16. Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg

Området består af store arealer i den centrale Limfjord samt Vejlerne og Bulbjerg mod nord. De marine dele består mod syd af Livø Bredning med øerne Blinderøn og Livø. Her findes reservater, hvor en betydelig del af Limfjordens sæler holder til. Livø (ca. 320 ha) rummer næsten alle danske landskabsformer og mange naturtyper er repræsenteret på et beskedent område – stejle kystskrænter, hede, overdrev, mose, nåleskov og løvskov og længst mod øst den lange og smalle odde, Livø Tap. En stor del af løvskoven på Livø er fin gammel naturskov med stilkeke-krat, og stadig med tydelige tegn på en meget lang periode med stævningsdrift. Mod nord er Løgstør Bredning med det store lavvandede område Løgstør grunde, som er gennemskåret af en menneskeskabt sejlrende. Mod nordvest giver det smalle og dybe løb Feggesund forbindelse mod Thisted Bredning. Langs kysten af Himmerland rejser stejle kalkskrænter sig, som rummer fine kalkoverdrev. Mellem Aggersund og Vejlerne findes en dynamisk strandengskyst.

Vejlerne består af ca. 6000 ha vådområde, der er opstået efter en mislykket landindvinding i 1800'tallet. Vejlerne fremstår i dag som brak- og ferskvandsområder med store fersk- og brakvandssøer, vidstrakte enge og vel nok landets største rørskove. Nord for Vejlerne findes kalkknuden Bulbjerg, der rummer landets eneste naturlige fuglefjeld. Omkring Bulbjerg findes et stort, sammenhængende klitlandskab.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af primært naturtypen rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- Der planlægges genetablering af et stenrev i området. Projektet skal bidrage til mål om opnåelse af gunstig bevaringsstatus for områdets rev, samt dokumentere stenrevs potentielle kvælstofeffekt.
- Naturstyrelsen gennemfører undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelserne på baggrund af områdernes udpegnings til sikring af levestederne for havdykænder.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne grå/grøn klit, klithede, havtornklit, tør hede og surt overdrev med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtyperne strandeng, kalkoverdrev, surt overdrev, kildevæld, elle- og askeskov samt arten damflagermus, ynglefuglene almindelig ryle, dværgmåge, plettet rørvagtel, brushane, sorterne og trækfuglene kortnæbbet gås, lysbuget knortegås, pibesvane, sædgås, grågå, krikand, pomeransfugl, sangsvane, kortnæbbet gås og pipeand, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6230	Surt overdrev	74,0
6410	Tidvis våd eng	2,3
7230	Rigkær	1,4
6210	Kalkoverdrev	1,6
2130	Grå/grøn klit	124,5
2140	Klithede	450,9
2190	Klitlavning	32,9
5130	Enekrat	2,9
4030	Tør hede	16,7
1230	Kystklint/klippe	36,4
2170	Grårisklit	11,6
2160	Havtornklit	8,8
2110	Forklit	2,9
I alt		766,9

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i de følgende tabeller.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
	Naturtype	Målsætning	Total	
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Naturtypebevarende pleje	1,6
	2140	Klithede	Sikring af naturtypen	31,8
			Naturtypebevarende pleje	380,1
			Forbedring af hydrologi	145,5
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	5,1
			Naturtypebevarende pleje	122,3
			Forbedring af hydrologi	38,8
			Naturlig dynamik	0,3
	2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	4,5
			Naturtypebevarende pleje	6,8
	2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	4,9
			Naturtypebevarende pleje	4,2
	2110	Forklit	Naturtypebevarende pleje	2,9
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	2,0
			Naturtypebevarende pleje	28,0
			Forbedring af hydrologi	9,7
	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	35,2
			Naturtypebevarende pleje	1,1

	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3
			Naturlig dynamik	1,2
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	9,5
			Naturtypebevarende pleje	16,7
			Forbedring af hydrologi	7,2
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	30,6
			Naturtypebevarende pleje	68,5
			Forbedring af hydrologi	40,6
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	0,6
			Naturtypebevarende pleje	0,6
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	1,9
			Naturtypebevarende pleje	1,9

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,6
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,6
	2140	Klithede	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	41,0
				Nyt	45,0
			Rydning af opvækst	Eksisterende	408,6
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	51,5
				Nyt	22,6
			Afbrænding	Eksisterende	259,6
			Græsning	Eksisterende	74,0
	2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	2,9
				Nyt	29,5
			Rydning af opvækst	Eksisterende	118,9
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	8,7
			Afbrænding	Eksisterende	46,8
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,9
			Græsning	Eksisterende	21,6
	2170	Grårisklit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,9
			Rydning af opvækst	Eksisterende	11,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	2,2
			Afbrænding	Eksisterende	5,1
	2160	Havtornklit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	2,9
				Nyt	1,2

			Rydning af opvækst	Eksisterende	6,9
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	1,6
			Afbrænding	Eksisterende	1,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,7
			Græsning	Eksisterende	0,8
	2110	Forklit	Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,2
	2190	Klitlavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	24,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,4
			Afbrænding	Eksisterende	11,7
			Græsning	Eksisterende	1,3
	1230	Kystklint/klippe	Rydning af opvækst	Eksisterende	1,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	34,2
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	1,1
	7230	Rigkær	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,2
			Græsning	Eksisterende	0,3
	4030	Tør hede	Græsning	Eksisterende	16,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,1
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	68,2
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	3,0
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Eksisterende	0,6
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	1,9

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Færdelsesregulering ved skiltning	Eksisterende	1,6
			Færdelsesregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	1,6
	2140	Klithede	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,9
				Nyt	32,3
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	145,5
			Hegning	Eksisterende	57,0
	2130	Grå/grøn klit	Rydning af bevoksning	Nyt	10,8
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	38,8
			Hegning	Eksisterende	17,5
	2170	Grårisklit	Rydning af bevoksning	Nyt	4,0
	2160	Havtornklit	Rydning af bevoksning	Nyt	1,6

	2190	Klitlavning	Rydning af bevoksning	Nyt	5,4
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	9,7
	1230	Kystklint/klippe	Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	1,1
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	1,1

I tabel II og III er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "nye plejetiltag": Kategorien omfatter de plejetiltag, der alene gennemføres som led i opfyldelsen af N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget.

Tabel V: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1318	Damflagermus	Sikring af artens levested	1
A037	Pibesvane	Sikring af artens levested	1
A038	Sangsvane	Sikring af artens levested	1
A039	Skovsædgås	Sikring af artens levested	1
A040	Kortnæbbet Gås	Sikring af artens levested	1
A043	Grågås	Sikring af artens levested	1
A047	Lysbuget Knortegås	Sikring af artens levested	1
A050	Pibeand	Sikring af artens levested	1
A149	Almindelig Ryle	Sikring af artens levested	1
A151	Brushane	Sikring af artens levested	1
A197	Sortterne	Sikring af artens levested	1

Tabel VI: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
1318	Damflagermus	Sikring af opholdssteder i bygninger	1
A037	Pibesvane	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
		Græsning	1
A038	Sangsvane	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Græsning	1
A039	Skovsædgås	Færdselsregulering ved skiltning	1
A040	Kortnæbbet Gås	Færdselsregulering ved skiltning	1
A043	Grågås	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
A047	Lysbuget Knortegås	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1

		Græsning	1
A050	Pibeand	Færdselsregulering ved skiltning	1
A149	Almindelig Ryle	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1
		Begrænsning af prædation	1
A197	Sortterne	Færdselsregulering ved skiltning	1
		Begrænsning af prædation	1

I tabel VIII er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "nye plejetiltag": Kategorien omfatter de plejetiltag, der alene gennemføres som led i opfyldelsen af N2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- De kortlagte levesteder for arterne almindelig ryle, brushane, dværgmåge, rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel og sortterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- De kortlagte levesteder for arten klyde inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 260 par klyder er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Af de kortlagte levesteder arten havterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 260 par havtner er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- De kortlagte levesteder for arterne dværgterne og fjordterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne trane, hvid stork og engsnarre som ynglefugle sikres eller

øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.

- Natura 2000-området skal bidrage til at sikre levesteder for en levedygtig bestand på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne grågås, kortnæbbet gås, krikand, pibeand og sangsvane som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 10.440 grågæs, 24.290 kortnæbbede gæs, 11.000 krikænder, 8200 pibeænder og 1890 sangsvaner.
- Natura 2000-området, skal bidrage til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne lysbuget knortegås, hvinand, toppet skallesluger, pibesvane, sædgås, blå kærhøg, vandrefalk, trane, pomeransfugl, skestork, fiskeørn, klyde og hjejle som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering. Der henvises til DCE's notat fra februar 2016: "Tilvejebringelse af måltal for dykænder i seks danske Fuglebeskyttelsesområder", hvor der i dette område er fastsat måltal for hvinand, beregnet til 1700 individer. Notatet kan ses her: www.naturstyrelsen.dk/natura2000/faq

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddingård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk